

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ISSN: 2992-8902

Digital
Object
Identifier

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
SYSTEM-CENTRE

74-91 XALQARO DARAJA

MAXSUS SON, 2024

IJTIMOIY, IQTISODIY, SIYOSIY, ILMIY, OMMAKOP JURNAL

2024-YIL 18-19-APREL

**"RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AGROIQTISODIYOT VA
BUXGALTERIYA HISOBINING DOLZARB MUAMMOLARI VA
ULARNING YECHIMLARI" PROFESSOR NURILLA SULAYMONOVICH
SANAYEV TAVALLUDINING 85 YILLIGIGA BAG'ISHLANGAN**

XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI, 2024

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 678 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 19-aprel kuni ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Benazir ustozni yod etib	10
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti jamoasi	
Qishloq xo'jaligi taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlari.....	12
Yunusov Xudaynazar Beknazarovich	
Agroklasterlarda biznes jarayonlari moliyaviy natijalari hisobini takomillashtirish	14
Alikulov Abdimo'min, Koshkaldal Irina	
Assessment of the ESG rating of banks.....	19
Ruziyeva Elvira, Eshmuradov Ulugbek	
Contract Preferences of Smallholders: Evidence From a Study on Potato Production in Uzbekistan	24
Sanaev Golib, Sanaeva Rakhima, Nurullaev Ulmasjon, Nurullaeva Bakhora, Sanaev Anvar	
Taxation Systems in the Agricultural Production Sphere in the Context of Resistance to Shadow Economy	34
Koshkaldal Iryna, Dombrovska Olena, Alikulov Abdimumin	
Factors Influencing Farmers' Cooperation in Irrigation: A Study of Samarkand Province, Uzbekistan	39
Tadjiev Abdusame Abduxamidovich	
Xalqaro standartlar asosida qishloq xo'jaligida kapital qo'yilmalar hisobi hamda hisobotlarini takomillashtirish.....	43
Xasanov Baxodir Akramovich, Egamberdiyeva Salima Rayimovna, Raxmatov Jonibek Ismoil o'g'li	
Tijorat banklarida ichki auditida muhimlik va auditor riski masalalari.....	50
Ibragimov Abdugapur Karimovich, Qo'ldoshev Dilshod Melixurozovich	
Agroklasterlar ichki sotish jarayonida transfert baholarni belgilashni tashkiliy-uslubiy jihatlari	57
Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Auditda regression tahlilni qo'llashning xususiyatlari	64
Tajekeev Ziyatdin Kobeyisovich	
Uzumchilik fermer xo'jaliklarida ishlab chiqarish xarajatlari hisobini takomillashtirish.....	67
Ibragimov Mansur Mardonovich	
Xalqaro standartlar asosida qishloq xo'jaligida aktivlarni tasniflash, ularning hisobi va hisobotini takomillashtirish.....	71
Egamberdiyeva Salima Rayimovna	
The Place of Digitalisation in the Rural Areas Development of Ukraine.....	76
Riasnianska A. M., Kniaz O. V.	
Yalpi ichki va hududiy mahsulotning ko'payishida faol tadbirkorlikning o'rni	79
Salamov Ibroxim, Kudratov Rizo Turdibayevich, Nazarova Maryam Sharipovna	
Inflyatsion targetlash rejimining pul-kredit siyosatini amalga oshirishdagi ahamiyati	84
Fayziyev Oybek Raximovich	
Asalarichilikning qishloq xo'jaligi iqtisodiyotidagi o'rni va uni rivojlantirish istiqbollari.....	89
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Uzumchilik majmuining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning tamoyillari.....	94
Boltayev Nazarbek Narzullayevich	
Mintaqaviy klasterning xususiyatlari.....	98
Urdushev Hamrakul	
Considerations for Bolstering Entrepreneurship in the Evolution of the Domestic Economy	102
Shadiyeva Gulnora Mardiyevna	
Chorvachilik tarmog'ida ishlab chiqarish samaradorligini oshirish imkoniyatlari.....	107
Kudratov Rizo Turdibayevich, O'roqov Feruz Ibodullayevich	
Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirishning hududiy jihatlari	112
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Nazarova Maryam Sharipovna	

Yalpi ichki mahsulot va uni hisoblashni takomillashtirish yo'llari.....	117
Xalmurzaev Mansur, Abdushukurov Xondamir	
Qishloq xo'jaligi korxonalarida tovar-moddiy qiymatliklar hisobini takomillashtirish yo'nalishlari.....	122
Raximova Umida Rabbimovna	
Mamlakatimiz agrar tarmog'ida innovatsiyalarga asoslangan tadbirkorlikni rivojlantirish.....	127
Olimova Nodira hamrakulovna	
Banklarda ichki auditni xalqaro audit standartlari asosida takomillashtirish.....	131
Rizayev Nurbek Qodirovich, Boymatova Chinora Ilxomovna	
Agroklastarlarda asosiy vositalarni modernizatsiyalash va ta'mirlash xarajatlari hisobini takomillashtirish.....	137
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Ibodullaev D., Abdushukurov Xondamir Botiraliyevich	
Davlat budjetida boshqaruv xarajatlarini moliyalashtirishni takomillashtirish yo'llari va xarajatlarning optimallashtiruv muammolari.....	142
Narziyeva Guzal Baxtiyorovna	
Bandlikni ta'minlash va kambag'allikni qisqartirishni yuzaga keltiruvchi sabablar hamda ularning yechimi.....	146
Ahmatova Qunduzbonu Asliddinovna, Sunnatullayev Musurmon Sunnatullo o'g'li, Salamov Ibroxim	
Global iqtisodiy rivojlanish sharoitida yashil iqtisodiyot muammolari	151
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Musurmonov Nodirbek Ahmadovich	
Menejer boshqaruvida boshqaruv mehnati va guruhlar dinamikasi	155
Xasanova Sitara Islamovna	
G'allachilik klasterlarida buxgalteriya hisobi shakllarini takomillashtirish.....	158
Yuldashev Serali Xaitovich	
Современность услуг агропромышленного комплекса в условиях инновационной экономики положение дел	163
Тураев Баходир Хатамович, Рузиев Хамрокул Жураевич	
Влияние внешних факторов на эффективность производства животноводства.....	170
Хамдамова Насиба Аблакуловна	
Banklarda ichki auditni rejalashtirish masalalari.....	173
Ibragimova Iroda Rashid qizi, Safarov Abdumajit Abdixamidovich	
The Importance of Digital Technologies in the Development of Agriculture.....	179
Rabbimov Elbek Abdulloyevich	
Yakka tartibdagi tadbirkorlarni soliqqa tortish o'zini o'zi band qilishni davlat tomonidan tartibga solish shakli sifatida.....	182
Pardayeva Ozoda Mamayunusovna, Javmanov Jamshed Abdusamatovich	
O'zbekiston pensiya tizimida pensiya hisoblash va to'lashni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribasini uyg'unlashtirish.....	186
Xasanov Baxodir Akramovich, Nurmanov Din-Axmed Tileubayevich	
Uzumchilik mahsulotlari eksportini oshirish omillari	193
Ibragimov Mansur Mardonovich	
Korxonalarning xo'jalik faoliyati hisobining mohiyati, ahamiyati va hisob turlari.....	196
Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich, Tilabov Shohruh Baxriddin o'g'li, Irisboyev Raxmatilla Shavkat o'g'li	
Raqamli iqtisodiyotning o'zbekistondagi holati va uning rivojlanish istiqbollari	200
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Abdullayev Sanjar Sayfiddin o'g'li, Sunnatullayev Musurmon Sunnatulla o'g'li	
Fermer xo'jaliklar faoliyatida investitsiyalarning o'rni.....	204
Nomozova Mahliyo Mamirjon qizi, Yuldashev Muhammad Utkir o'g'li, Solijonova Diyora Xaydarali qizi, Saydullayev Akbarali Akram o'g'li, Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Raqamli iqtisodiyotning o'rni va joriy etishdagi imkoniyatlari.....	209
Salamov Ibroxim, Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Ummatov Begzod Ikrom ugli, Bekpolatov Sultonxon Sherzod ugli	
Raqamli iqtisodiyot sharoitda asosiy vositalarni hisobga olishni takomillashtirish.....	214
Xatamov Kobil Xayriyevich, Sodiqov Xayrulla Sattorovich	
Improving Cost Accounting for Sales of Agricultural Products in Farms	218
Abdimumin Alikulov, Ulugbek Eshmuradov, Khondamir Abdushukurov	

Servis korxonalarini raqamli iqtisodiyotga o'tkazishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	224
Kurbanova Raxima Jamshedovna	
Raqamli iqtisodiyotning bugungi kundagi holati.....	228
Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Eshimova Gulandom Botir qizi, Daniyarov Xurshid Baxtiyarovich	
Qoramolchilikda ozuqa ta'minotini yaxshilash yo'llari	233
Nurullayev Ulug'bek Uytalovich, Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Meva-sabzavotchilik klasterlarida faol tadbirkorlikning iqtisodiy samaradorlikni oshirishdagi o'rni	236
Ibroxim Salamov, Roziyeva Gulxayo Chorievna	
Qishloq xo'jaligini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	242
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Isaxonov Shaxzodjon Nurali o'g'li	
O'zbekiston chorvachiligidagi muammolar va ularning yechimi.....	246
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna, Xamdamaova Nasiba Ablakulovna, Esirgapov Diyor Akramovich, Ulmasov Tohir Suvonqulovich	
Qishloq xo'jaligi iqtisodiyotini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning o'rni va ahamiyati	249
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Ulmasov Amirxon Rasul o'g'li, Botirov Bekzod Ulug'bek o'g'li	
Механизмы и инструменты финансирования малых и средних сельскохозяйственных предприятий (На примере Центральноазиатского региона).....	253
Худойбердиева Асила	
Agroklastarlarda kapital qo'yilmalar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish masalalari.....	259
Irisboyev Rahmatillo Shavkat o'g'li, Jo'rayeva Diyora Olimjonovna, Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Milliy iqtisodiyotda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rolini oshirishning ustuvor yo'nalishlari	265
Saidxonov Akmalxon	
Improving Accounting and Auditing of Inventories in Agricultural Clusters	269
Raximova Umida Rabbimovna	
Maishiy xizmatlar sohasining rivojlanish tendensiyalari va kambag'allikni qisqartirishdagi o'rni.....	272
Rajabov Navruzbek Azimjonovich	
Chorvachilik tarmog'ida mahsulotlarni qayta ishlash samaradorligini oshirish imkoniytlari	277
Salamov Ibroxim, Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Hotamov Adhamjon Asqarjon o'g'li	
Порядок применения и актуальность международных стандартов финансовой отчетности в деятельности коммерческих банков и предприятий	282
Нарзиева Гузал Бахтиёровна, Хомидов Асилбек Отабек угли, Асомиддинов Хусан Асомиддин угли, Болтабаев Диёрбек Омондурди угли	
Savdo korxonalarida segmentar hisobning o'rni va ahamiyati	286
Mardonov Mamed Shavkatovich, Bobomuradova Sarvinov Ziyadullayevna	
Livestock Development Problems and Prospects in Uzbekistan	289
Khamdamova Nasiba Ablakulovna, Ulmasova Oyul Bakhtiyarovna, Xudayberdiyeva Marifat Umarovna	
Понятие и учет капитальных вложений в агрокластерах.....	292
Жураева Диёра Олимджановна	
Xizmat ko'rsatish korxonalarini innovatsion modernizatsiyalashda iqtisodiy samaradorlikni hisoblash metodini takomillashtirish	297
Kurbanova Raxima Jamshedovna, Umurzoqova Sevinch Karim qizi	
Tarmoq mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotishda innovatsion texnologiyalarni qo'llashning iqtisodiy samaradorligi	301
Nazarova Maryam Sharipovna, Kazakova Zulayho Salaxiddinovna	
Maishiy xizmatlar sohasini tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirishda raqamli innovatsion texnologiyalarning roli va ahamiyati	304
Quliyev Begimqul Melikovich	
O'zbekiston iqtisodiyotining rivojlanishi va iqtisodiy o'sish uchun barqaror investitsiya muhitini ta'minlash masalalari.....	308
Raximova Umida Rabbimovna, Elmurodova Dilnoza Farxodovna	

Biznesni qo'llab-quvvatlashda iqtisodiy-ijtimoiy holatni yaxshilash imkoniyatlari	311
Salamov Ibroxim, Janibekov Faxriddin Beknazarovich, Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Xudayberdiyeva Marifat Umarovna	
G'alla urug'chiligidagi boshlang'ich hisob va ichki nazoratni takomillashtirish	315
Yuldashev Sherali Xaitovich, Yusupov Uchqun, Zokirov Behruz	
Baliqchilik xo'jaliklarini rejalashtirishning ahamiyati va bosqichlari	318
Dosmuratova Shaxista Kengashovna	
"Yashil" iqtisodiyot: konsepsiyaning shakllanishi va asosiy kategoriyalari	321
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Toshpulatova Kamola Xurshed qizi	
Sutchilik yo'nalishidagi xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatida marketing elementlaridan foydalanish	324
Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
Biznes jarayonlarida "xarajat" va "tannarx" kategoriyalarining nazariy jihatlarini	328
Xondamir Abdushukurov, Ulug'bek Eshmuradov	
Перспективы развития бухгалтерского учета и аудита на основе международных стандартов	333
Рахимова Умида Раббимовна, Асомиддинов Хусан Асомиддин угли, Болтабаев Диёрбек Омондурди угли, Хомидов Аслбек Отабек угли	
Asosiy vositalarni hisobga olishning xalqaro va milliy standartlarda aks ettirishning farqli jihatlarini	336
Xatamov Kobil Xayriyevich, Turabaeva Ozoda Ilxambekovna	
Qishloq hududlarida ekoturizm maskanlarining turistik salohiyati va sig'imi tahlili	340
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi, Xoshimova Sevara Bahromovna, Sayfullaev Umidulla Fazliddin o'g'li	
Chorvachilik tarmoqlarida o'tchilik infratuzilmasining hozirgi holati va istiqboldagi iqtisodiy samaradorligini oshirish imkoniyatlari	346
Salamov Ibroxim, Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Tursunov Alpomish Amanovich, Yo'ldoshev Raxim Nuriddin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi klasterlari va fermer xo'jaliklari faoliyatida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari	351
Nasimjon Babayev, Dilorom Yorbekova, Umidullo Fayzullayev	
Agroklasterlarda biznes jarayonlari sotish hisobini takomillashtirish	354
Abdunazarova Sevinch, Aliqulova Zebuniso, Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida qishloq xo'jalik ishlab chiqarishining samaradorligi	360
Kudratov Rizo Turdibayevich, Abduxaliqova Farangiz Abduxoliq qizi	
Increasing Efficiency of Catering Enterprises Through Modernization	365
Kurbanova Rakhima Jamshedovna	
Chorvachilik majmuasi infratuzilmasi va uni rivojlantirish	369
Nurmanov Sherzod Xujayarovich, Aslonov Xotamjon Sharibboy o'g'li	
Davlat-xususiy sherikchiligini rivojlantirishda klasterlarning ahamiyati	373
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Raxmatullayev Sherzod Mexriddinovich	
Studying the Features of Innovative Development in The Agricultural Sector of the Economy	377
Yorbekova Dilorom Muxammadkulovna	
Chorvachilikda klasterlashning ayrim masalalari	380
Urdushev Hamrakul, Mavliyanov Majid Tuychiyevich	
Issues of Development of "Green Economy" in the Context of the Actualization of the Problem of Ecology and Climate Change	385
Mukhayyo Dustova	
Xizmatlar sohasi rivojlanishining aholi turmush darajasiga ta'siri	390
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna	
Baliqchilik xo'jaliklarini rivojlantirish prognozini ishlab chiqish masalalari	393
Dosmuratova Shaxista Kengashovna	
Mahalliy soliqlar va mahalliy yig'imlarning iqtisodiy mohiyati	396
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li	
Turizm korxonalari hisob siyosatini shakllantirish	400
Ibragimov Mansur Mardonovich	

Korxonalarda moliyaviy holatini ifodalovchi ko'rsatkichlar tahlili	404
Isturdiev Hasan Abdigapparovich, Tilabov Shohruh Baxriddin o'g'li, Yusupova Ergashoy	
Innovatsiya, innovatsion iqtisodiyot atamalarining mohiyati va ulardan samarali foydalanish yo'llari.....	408
Xudoyberdiyeva Marifat Umarovna, Boyjigitov Kamronmirzo Sobirjon o'g'li, Obloberdiyev Shuxrat Sharof o'g'li	
The Processing Indicators of Livestock Products on the Basis of Economic Statistical Models	411
Yorbekova Dilorom Muxammadkulovna, Hotamov Adhamjon Asqarjon o'g'li	
Paxta-to'qimachilik klasterlarida tola ishlab chiqarish xarajatlari tahlili	414
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Farangiz Rustamova	
Meva-sabzavotchilikni rivojlantirishda klaster yondashuvining afzalliklari	419
Eshankulov Sirojiddin Xakimovich	
Prospects for Leaving the Population Out of Poverty	424
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Radjabov Navruzbek Azimjonovich, Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Fayzullayev Umidullo Xayrullo o'g'li	
Tijorat banklarida korrupsiyaga qarshi kurashishning kompayens nazorati usullarini takomillashtirish.....	429
Sultonov Abrorbek Umarali o'g'li, Axmedov Shuxrat Xikmatullayevich	
Segmentar va moliyaviy hisobot tuzishda xo'jalik yurituvchi subyektlar mulkini baholashning metodologik muammolari	435
G'olibjon Alikulov	
Raqamli iqtisodiyotga o'tish orqali yashirin iqtisodiyotni jamiyatga ta'sirini kamaytirish	439
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Abdusalomov Farruh G'ayrat o'g'li	
Sustainable Farming Futures: the Economic Need of Climate Change Program in Uzbekistan.....	443
Akhmadjon Nurullaev, Sanayeva Raxima Amirqulovna, Visola Khasanova, Bakhora Nurullaeva, Anvar Sanaev	
Problems and Prospects of Cadastral Valuation of Land Resources in the Republic of Kazakhstan	447
Berdimurat Nazimgul, Bassybekova Zh.B.	
Значение цифровизации в сельском хозяйстве	451
Сыздықова Азиза Оралбайқызы, Сапарова Айнура Алпамысовна	
Xizmatlar sohasi samaradorligini oshirish masalalari	456
Mirzayev Qulmamat Jonuzakovich, Mardanova Mohidil Otabek qizi, Mirzayev Azzamjon Jonuzokovich	
Aholini o'z-o'zini bandlikka jalb qilish orqali ishsizlik darajasini pasaytirish.....	461
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Jo'rayev Sherali Anor o'g'li	
Innovatsiyani joriy qilishning fermer xo'jaliklari daromadlariga ta'siri	465
Eshboyev Diyorbek Yo'ldosh o'g'li, Sinayev Sherali Islom o'g'li, Ismoyilov Azamat Isroyilovich	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga muvofiq daromadni tan olish masalalari.....	471
Kozimjonov Abrorbek	
O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning yutuqlari va muammolari.....	475
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi	
Soliq ma'murchiligida raqamli iqtisodiyotning ahamiyati va uning ilmiy-nazariy asoslari tahlili	479
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Holmirzayev Sardor Ravshan o'g'li, Tursinaliyev Abdulaziz Shokirjon o'g'li	
O'zbekistonda davlat xizmatlari ko'rsatish milliy tizimini rivojlanishi: xronologik tahlil.....	484
Hasanov Habibullo	
Chorvachilikning mamlakat iqtisodiyotidagi ahamiyati va uning rivojlanishi.....	488
Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Tirkashev Farxod Mahmudovich, Sayfullayev Akbar Xoljigit o'g'li, Erkinov Samandar Maxmudovich	
O'zbekiston chorvachiligiga oid FAO ma'lumotlari haqida	493
Pardayeva Kamola	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga muvofiq xaridorlar bilan tuziladigan shartnomalar asosida tushumni hisobga olishning ahamiyati	498
Norbekov Davron	
Paxtachilik klasterlarida ishlab chiqarishga ta'sir etuvchi omillarning tahlili	502
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Abduraxmonov Orifbek Odiljon o'g'li	

Raqamli iqtisodiyotning zamonamizdagi bugungi o'rne	506
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Zarmaxmatov Nomojjon Baxodir o'g'li	
Improving Cost Audit in Innovation Activities	510
Mustafoev is the son of Akbar Mustafa	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotni mxs asosida transformatsiya qilish zaruriyati	514
Xolmurodov Otabek	
Klasterlarni tashkil etishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari va ularning mamlakat iqtisodiyotida tutgan o'rne	521
Javmanov Jamshed Abdusamatovich, Homidov Aslbek Otabek o'g'li, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li, Boltayev Diyorbek Omondurdi o'g'li	
Soliq imtiyozlarini nazariy asoslash va huquqiy tartibga solish	526
Uralov Baxtiyor Maxmudovich	
Sug'urta shartnomalari va sug'urta majburiyatlari hisobini moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	531
Ochilov Ilyos Keldiyorovich	
Обеспечение привлекательности инвестиции коммерческих банков	537
Назаров Килич Холмурадович, Нафасов Шохрухбек Хошимович	
O'zbekistonda tashqi savdoning rivojlanishi va muammolari	539
Xudayberdiyev U.	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnatga haq to'lashning nazariy jihatdan tashkiliy-iqtisodiy asoslari	542
Rajabov Navruzбек Azimjonovich, Toshmurodova Dilbar Muzaffar qizi	
Human Capital in Education	546
Ibragimov Mansur Mardonovich, Ergashev Olloyor	
Qishloq joylarida xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish hamda o'zini o'zi band qilish orqali ishsizlikni kamaytirishning nazariy asoslari	551
Jo'rayev Sherali Anor o'g'li, Abdikarimov Nazirbek Odil o'g'li, Uralov Baxtiyor Maxmudovich	
Uchqora uzumi-mayizini yetishtirishning iqtisodiy samaradorligini oshirish imkoniyatlari	555
Salamov Ibroxim, Kudratov Rizo Turdibayevich, Janibekov Faxriddin Beknazarovich	
Moliyaviy natijalarning tavsifini takomillashtirish	561
Yusupova Farizabonu Zarifovna	
Kambag'allik va uni qisqartirish yo'llari	564
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Do'stiyorov Mirabbos Erkin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida aholi turmush darajasini oshirishda xizmat ko'rsatish sohasining ahamiyati	568
Xolmurodov Otabek	
O'zbekistonda aholi turmush darajasi va daromadlarining o'ziga xos xususiyatlari	570
Rajabov Navruzбек Azimjonovich, Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Saidmurodov Sardor Mirsalohovich	
SWOT-анализ конкурентоспособности национального туризма в Узбекистане в условиях преодоления последствий пандемии	574
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi, Abduzoirov Sarvarbek	
Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va aholi turmush darajasini yanada yaxshilashda iqtisodiy samaradorlikni oshirishning ahamiyati	577
Salamov Ibroxim, Kudratov Rizo Turdibayevich, hamdamova Nasiba Ablakulovna	
Jahon iqtisodiyoti va xalqaro savdo munosabatlari	582
Tirkashev Farhod Mahmudovich, Xo'jaqulov Inomjon Rustam o'g'li	
Xizmat ko'rsatish sohasini raqamli iqtisodiyot sharoitiga mos rivojlantirishning ayrim masalalari	586
Mirzayev Qulmamat Jonuzakovich, Sherzodova Diyora Sherzod qizi	
Turistik destinatsiyalarni rivojlantirish orqali turistik zonalarini takomillashtirish	589
Raxmonov Siyovush Turob ug'li, Ochilova Mohigul Toshtemir qizi	
Ivermektin, klozantel, iversantapulus dori vositalarining marketing tahlili	592
Raxmadullayev Humoyun Rashid o'g'li, Farmonov Nizom, Salamov Ibroxim	
Цифровая оптимизация для экологической безопасности в агропромышленном комплексе	597
Юнусов Худайназар Бекназарович, Сафарова Лола Улмасовна	

Смысловой – системный анализ процессов обработки плодов и овощей энергии начального импульса.....	602
Курбанов Жамшед Маджидович, Курбонова Мадина Жамшедовна	
Формирования алгоритма расчета эффективности транспортно-логистической системы поставок грузов.....	605
Кубаев Улугбек	
Роль и потенциал севооборота в создании устойчивых и экологически чистых систем в сельском хозяйстве на основе цифровизации	611
Юнусов Худайназар Бекназарович, Сафарова Лола Улмасовна	
Qoramollar uchun ozuqa ratsionini tuzishda innovatsion yondashuv	617
Mavlyanov Majid Tuychiyevich	
Landshaft bog'dorchilikni rivojlantirishda autocad dasturining o'rni.....	624
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich, Sulaymonov Mirobid Abduxolikovich	
Aniq qishloq xo'jaligida o'zgaruvchan me'yorlarni qo'llash	628
Akbarov Husan O'zbekxonovich, Bekzod Qudratov	
Raqamli iqtisodiyotda neyron tarmoqlaridan foydalanishning ahamiyati	634
Otoboyeva Aziza Shakirovna	
Iqtisodiy masalalarni tahlil qilish, me'yorlash, rejalashtirish, baholash hamda bashorat qilishda korrelyatsiya va regressiya usuli	637
Aktamova Vasila Uktamovna, Axtamova Umida O'ktam qizi	
Iqtisodiy ekonometrik modelni tuzish hamda avtokorrelyatsiya mavjudligini aniqlash	641
Raximov Abdulaxad Nematovich	
O'zbekistonda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirishda agrovoltaika texnologiyasini qo'llash istiqbollari	646
Berdiyev G'ayrat Ibragimovich, Eshpulatov Dostonbek Baxodir o'g'li, Malikova Sevinch Telman qizi	
Развитие системы цифровизации в сельском хозяйстве и в народной медицине	650
Рахмонов Фариз Зафаржонович, Мухиддинова Сабрина Мунисовна, Усманова Лайло Рахматуллаевна, Рахмонова Хабиба Нуруллаевна	
Raqamli iqtisodiyot fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik metodlar va virtual onlayn kurslardan foydalanish.....	653
Sulaymonov Mirobid Abduxolikovich	
Qishloq xo'jaligini boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari	656
Ravshanov Sanjar Tolibjonovich	
Ekin maydonlari tuproqlarini tahlil qilish va boshqarishda sun'iy intellekt tizimlaridan foydalanishning o'rni..	660
Otoboyeva Aziza Shakirovna, Artikov Farxod Sayfiddinovich, Usanov Yoqub Dilmurod o'g'li	
О некоторых нестандартных способах решения иррациональных уравнений	664
Актамова Васила Уктамовна	
Корхоналарни тугатишнинг норматив ва ташкилий-услугий таъминотини такомиллаштириш	666
Дусмуратов Раджапбай Давлатбаевич	
Юридик шахсларни тугатишнинг норматив-ҳуқуқий таъминоти.....	670
Давлетов Икрам Рахимберганович	
Саноат корхоналарида мулкый муносабатларни тартибга солишнинг илмий назарий асослари.....	674
Бобобеков Эргаш Абдумаликович	

CHORVACHILIK TARMOQLARIDA OTCHILIK INFRATUZILMASINING HOZIRGI HOLATI VA ISTIQBOLDAGI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI

Salamov Ibroxim

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti "Iqtisodiyot va buxgalteriya hisobi" kafedrasida dotsenti, i.f.n.

Nurmanov Sherzod Xujayarovich

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti "Iqtisodiyot va buxgalteriya hisobi" kafedrasida assistenti

Tursunov Alpomish Amanovich

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti talabasi

Yo'ldoshev Raxim Nuriddin o'g'li

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti talabasi

Annotatsiya: Bu ilmiy maqolada chorvachilik tarmoqlarida otchilik infratuzilmasining hozirgi holati va istiqboldagi iqtisodiy samaradorligini oshirish imkoniyatlari, SamDVMCHBU Zootekhnika fakulteti, q.x.f.d., professor Xolmirzayev D.X.ning va boshqa mualliflarning ilmiy-izlanishlari ma'lumotlari, xorij mamlakatlari, otlarni urushdagi, sportdagi, ko'pkaridagi, harbiylardagi, oziq-ovqat sanoatidagi o'rni, shu sohaga kiritilayotgan investitsiyalar, iqtisodiy samaradorlik natijalari, xulosa va takliflar, foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati berilgan.

Kalit so'zlar: yilqi, ot, Qorabayir, sport, harbiy, oziq-ovqat sanoati, qazi, qimiz, iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari.

Abstract: In this scientific article, the current state of the horse breeding infrastructure in the livestock industry and the possibilities of improving its economic efficiency in the future, the information of the scientific researches of the Faculty of Zoology of SamDVMChBU, PhD, Professor Kholmirzaev D.Kh. and other authors, foreign countries, horses in war, its role in sports, mass media, military, food industry, investments in this field, results of economic efficiency, conclusions and proposals, a list of used literature is given.

Key words: horse, Karabayr, sports, military, food industry, gas industry, economic efficiency indicators.

Аннотация: В данной научной статье рассмотрено современное состояние инфраструктуры коневодства в отрасли животноводства и возможности повышения ее экономической эффективности в будущем, научные исследования профессора Холмирзаева Д.Х., зоологического факультета СамДВМЧБУ, к.ф.Д.приведено место в пищевой промышленности, инвестиции в эту сферу, результаты экономической эффективности, выводы и предложения, список использованной литературы.

Ключевые слова: лошадь, Карабайр, спорт, военное дело, пищевая промышленность, газовая промышленность, показатели экономической эффективности.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yilqichilik va ot sportini yanada rivojlantirish hamda zamonaviy beshkurash va polo sport turini ommalashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 2021-yil 11-mart, PQ-5024-son qarorida mamlakatimizda mahalliy zotdor otlarni ko'paytirish, zamonaviy sport turini ommalashtirish, sohaga to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni keng jalb etish, shuningdek, moddiy-texnik bazasini mustahkamlash maqsadida: mamlakatda ot sportini hamda zamonaviy beshkurash va polo sport turlarini aholi o'rtasida eng ommaviy sport turlaridan biriga aylantirish, iqtidorli yoshlarni tanlash, saralab olish (seleksiya) va ularni professional sportchilar sifatida tayyorlash tizimini yo'lga qo'yish, professional trenerlar, hakamlarni tayyorlash, o'quv-uslubiy qo'llanmalar ishlab chiqish, ot sportining ilmiy-metodologik bazasini yanada kuchaytirish, ot sporti hamda zamonaviy beshkurash va polo sport turlari bilan shug'ullanish uchun zarur moddiy-texnik baza va infratuzilmani shakllantirish, shu jumladan, ot sporti klublari faoliyatini rivojlantirish, terma jamoalar uchun o'quv-mashq jarayonini samarali tashkil etish, sof zotdor otlarni urchitish va ko'paytirish, yosh otlar rivojlanishi va o'sishini, yaylov va yem-ozuqa bazasini mustahkamlash, yilqichilik fermalarida qimiz ishlab chiqarishni, intensiv ot bo'rdogichiligini tashkil etish va otlardan olingan mahsulotlar turlarini kengaytirish uchun belgilangan tartibda yer maydonlari ajratish, ot sportiga ixtisoslashtirilgan bolalar va o'smirlar hamda respublika oliy sport mahorati maktablarida noyob zotdor sport otlarini ko'paytirish uchun Davlat budjetidan uch yil davomida 5 milliard so'mgacha mablag' ajratish va ustuvor ravishda respublika ot zavodlarida ko'paytirilgan noyob zotdor sport otlari hisobidan ta'minlashni yo'lga qo'yish va boshqa yo'nalishlarni rivojlantirish masalalarini o'z ichiga oldi.

Veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish qo'mitasi hamda O'zbekiston yilqichilik va ot sporti federatsiyasining O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasida yilqichilik va ot sportini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2019-yil 18-fevraldagi PQ-4194-son qaroriga muvofiq tashkil etilishi belgilangan Qorabayir zotli otlarni yetishtirish va ko'paytirish bo'yicha innovatsion seleksiya-genetika markazi negizida O'zbekiston yilqichilik va ot sporti federatsiyasi huzurida "O'zbekim Otlari" MCHJ bilan hamkorlikda davlat-xususiy sheriklik asosida, yuridik shaxs maqomiga ega bo'lgan, Naslli, sport va tozaqonli otlarni yetishtirish va ko'paytirish bo'yicha innovatsion seleksiya-genetika markazini tashkil etildi. Investor faoliyat turini o'n yil davomida saqlab turish sharti bilan ajratilgan yer maydoniga kamida 10 mln AQSH dollari, shundan 7 mln AQSH dollari miqdoridagi to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish hisobidan kamida 150 o'rinli 3 yulduzli mehmonxona, davolash-sog'lomlashtirish muassasalari, sport va zotli otlar uchun mo'ljallangan veterinariya klinikasi, maishiy xizmat ko'rsatish, avtotransport vositalari turar joylari, savdo-ko'ngilochar va boshqa dam olish infratuzilma obyektlarini barpo etish kuzda tutildi. 150 tadan ortiq yangi ish o'rinlari yaratildi. O'zbekiston yilqichilik va ot sporti federatsiyasi a'zosi hisoblangan nodavlat ot zavodlari (majmualari), klublari, maktablar (muassasalar) har yili xorijdan quyidagi taqsimotga asosan naslli, sport va tozaqonli otlar olib kelish orqali doimiy ravishda zotdor otlar sonini ko'paytirish choralari ko'rishi belgilandi. Bunda mavjud ot boshi 50 tagacha bo'lsa – 2 ta ot, 50 dan 100 tagacha bo'lsa – 3 ta ot, 100 dan 400 tagacha bo'lsa – 4 ta ot va 400 dan ko'p bo'lsa – 5 taga ot ko'payishi aytilgan.

Bulardan tashqari 2025-yilning 1-yanvariga qadar: O'zbekiston yilqichilik va ot sporti federatsiyasi hamda uning a'zolari mol-mulk, yer solig'i va qishloq xo'jaligi yerlari uchun yer solig'idan; ippodromlar, ot sporti klublari va sport maktablarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash uchun olib kelinadigan, respublikamizda ishlab chiqarilmaydigan inventarlar, sport otlari, naslli mahsulotlar (materiallar), ozuqalar, veterinariya dori vositalari va ozuqabop qo'shimchalar, vitaminlar, uskunalar va materiallar belgilangan tartibda shakllantiriladigan ro'yxatga muvofiq bo'xona to'lovlaridan (qo'shilgan qiymat solig'i va bo'xona yig'imidan tashqari) ozod etilgan.

Metodlar. monografik, statistik, taqqoslash va boshqa usullar yordamida tahlil qilganmiz.

TAHLILLAR VA ASOSIY NATIJALAR

O'rta Osiyo xalqlari yilqichilik va ot o'rchitish bilan bir necha asrlar ilgariyoq shug'ullanganlar. O'stirilgan otlar xorij mamlakatlarida ham qadrlangan. Hozirgi O'zbekiston va Turkmaniston yerlarida yetishtirilgan ot zotlari haqidagi ma'lumotlarni Gerodot, Strabon va boshqa tarixchilarning asarlarida uchratish mumkin. Yilqichilik xalq xo'jaligida muhim ahamiyatga ega. Otlarning eng asosiy mahsuldorligi ularning ish layoqati bilan baholanadi. Sut, go'sht, teri va boshqalar esa ulardan olinadigan qo'shimcha mahsulotlardir. Qorabayir Markaziy Osiyo, jumladan, O'zbekistondagi asosiy mahalliy ot zotidir. Bu otdan salt minish, aravaga qo'shish, yuk tashish, harbiy ishlarda, qishloq xo'jaligida yordamchi ishlarni bajarishda, yer haydash, sport musobaqalari (ayniqsa ko'pkari)da va go'sht-sut ishlab chiqarishda, undan qazi tayyorlashda ko'p foydalanilani kelinadi. O'zbekistonda "Ravot" (Jizzax viloyati), "Hisor" (Qashqadaryo viloyati Yakkabog' tumani), Navoiy nomidagi (Toshkent viloyati Oxangaron tumani) ot zavodlari, "Pangat" naslchilik xo'jaligi (Samarqand viloyati Qo'shrabot tumani), 12 ta naslchilik fermalari va 4 ta mahsulot ishlab chiqaruvchi xo'jaliklar mavjud. Ot zavodlari respublika ot sporti

maktablarini ot bilan ta'minlaydi, shuningdek, har yili respublika xo'jaliklari va chet ellarga 400 dan ortiq nasldor hamda sport otlari yetkazib beradi. Yaxshi parvarishlaganda har 100 bosh biyadan 100 tagacha qulun olish mumkin. Ot go'ngi yuqori sifatli parxez xususiyatiga ega. Biya sutidan shifobaxsh qimiz tayyorlanadi.

Yilqichilik chorvachilikning muhim sohasi bo'lib, texnikaning rivojlanishiga qaramasdan hozirgi kunda ham xalq xo'jaligida o'z o'rnini yo'qotgan emas. Aholini noyob taomlar (go'sht) sut (qimiz) hamda yengil sanoatni teri, sil kasalliklarni oldini olish uchun qonidan preparatlar va boshqa xom ashyo bilan ta'minlaydi. Otda yurish insonga estetik rohat bag'ishlaydi va sog'ligini mustahkamlaydi. Tarixdan ma'lumki, kishilarning yuksak ma'daniyati va taraqqiyot cho'qqilariga erishishda ot insonga ishonchli yo'ldosh, ko'makdosh bo'lgan odamlarning og'irini, mushkulini oson qilishda otning alohida o'rni bor.

Hozirgi vaqtda yilqichilik klasterlari tashkil etilmoqda O'zbekiston Respublikamizda bugungi kunda jami 800 dan ziyod klasterterlar tashkil etilgan bo'lib, respublikada 15 ta yilqichilik klasterlari tashkil etilmoqda. Birgina Samarqand viloyatida 44 ta klaster faoliyat yuritayapti, jumladan, meva-sabzavotchilik sohasida 16 ta, g'alachilik sohasida 12 ta, yilqichilikda 1 ta. Yildan yilga klasterlar soni oshib hamda ular faoliyati takomillashtirilib borilmoqda. Ayrim mamlakatlar misolida aytadigan bo'lsak, Amerika Qo'shma Shtatlarining mehnatga yaroqli aholisini 78-84 foizi xizmat (infratuzilma) sohasida mehnat qilar ekan. O'zbekistonda esa 24-45 foiz mehnatga yaroqli aholimiz infratuzilma sohasida banddir. Band bo'lmagan aholimiz oldinlar 34 foiz bo'lsa, keyingi vaqtda 16-17 foizdan 13 foizga tushgan. Samarqand viloyatida esa 9 foizga tushdi. Bu raqamni yanada kamaytirishda sohalar yo'nalishida klasterlarni mahalliy va xorijiy tajribalarni o'rgangan holda aholiga to'g'ri va to'liq ma'lumotlarni ular ongiga singdirgan holda tashkil qilish natijasida yuqorida aytilgan muammolarni hal qilish mumkin bo'ladi. Mamlakatdagi muammolarni hal qilish ko'p hollarda adolatli rahbar kadrlarga bog'liqdir.

Dunyo bo'yicha otlari ko'p mamlakat Xitoy Xalq Respublikasi bo'lib, u mamlakatda 9 million boshdan ortiq ot mavjuddir. Bu dunyo mamlakatlaridagi hisoblangan otlarni 15,6 foizini tashkil etmoqda, Ot go'shti ishlab chiqarish bo'yicha Meksika mamlakatida 80 ming tonnadan ortiq ot go'shti yetishtirilmoqda. Agar Xitoy, Braziliya, Meksika, AQSH, Argentina, Mongoliya, Kolumbiya, Qozog'iston, Rossiya mamlakatlaridagi ot go'shti yetishtirishni 100 foiz deb olsak, shuni 14 foizdan ortig'i Meksika davlatiga, 13 foizdan ortig'i Xitoy Xalq Respublikasiga, 11,6 foizi Qozog'iston davlatiga to'g'ri keladi. O'zbekistonda ishlab chiqarilgan jami go'shtning 0,7 foizi, jumladan, Navoiy viloyatida 1,1 foizi, Samarqand viloyatida esa 0,3 foizini ot go'shti tashkil etmoqda.

Aholini oziq-ovqat bilan ta'minlash borasida Prezident o'tkazgan videoselektorda "Klasterlar faoliyatini yo'lga qo'yishdan asosiy maqsad – eksport hajmini oshirish. Buning uchun esa yangi bozorlarni topish kerak. Bozor bo'lmasa, eksport ham bo'lmaydi, klaster tizimi ham yurmaydi. Shuning uchun chet ellardagi talabni muntazam o'rganib, imkoniyatlardan samarali foydalanish, eksportda izchillikni ta'minlash kerak, – degan edi, Prezident Sh.Mirziyoyev. Bu mas'uliyatli vazifa yangidan tashkil topgan ixtisoslashgan yilqichilik xo'jaliklari faoliyatini tubdan yaxshilashni taqozo etadi. Yilqichilik chorvachilikning zaruriy yo'nalishi bo'lib, texnikaning rivojlanishiga qaramasdan hozirgi kunda ham xalq xo'jaligida o'z o'rnini yo'qotgan emas. Aholini noyob taomlar (go'sht) sut (qimiz) hamda yengil sanoatni teri, sil kasalliklarni oldini olish uchun qonidan preparatlar va boshqa xom ashyo bilan ta'minlaydi. Otda yurish insonga estetik rohat bag'ishlaydi va sog'ligini mustahkamlaydi. Bu afzaliklar quyidagilardan iborat:

1. Ot sportini tashkil etish mahalliy va xalqaro musoboqalarga qatnashish imkoniyatini yaratadi.
2. Otlar tabiiy ozuqa manbalari yaylovlardan keng foydalanish tufayli, iqtisodiy qimmatroq bo'lgan yoqilg'i moylash vositalari bilan harakatlanuvchi transport vositalaridan muhim afzaliklarga ega.
3. Otlardan foydalanilganda xo'jaliklarga qimmat ehtiyoj qismlar sotib olish xarajatlaridan qutuladi.
4. Otlar soni ko'payish imkoniyatiga ega bo'lganligi sababli fermerlarga, dehqon, shaxsiy tomorqa egalari, klasterlarga va boshqa xo'jaliklarga hamda korxonalarga qo'shimcha daromad beradi.
5. Otlar yilning barcha fasllarida, har qanday relyefli sharoitlarda, qaysiki traktor va avtomashinalar ishlashi juda qiyin bo'lgan joylarda ham bemalol ishlatiladi.
6. Ba'zi otlarni go'shtga topshirish hisobidan oziq-ovqat rejasini bajarishga salmoqli ulush qo'shadi.
7. Otlar kichik yer maydonlari, tomorqalarda ishlov berishda juda qulaydir.
8. Eksport uchun tayyorlangan otlarni jahon bozoriga chiqarish, xorij valyutasiga sotish va tushgan mablag'ni klaster yoki otsilik xo'jaliklaridagi hisobiga tushirish yo'li jamg'arish imkonini beradi.

Ozuqalarni yig'ishda, klasterlarda, fermalarda ozuqalarni tarqatishda transport sifatida "Buyurtma stol" lari tizimida foydalanish katta ahamiyatga ega. Ko'pchilik xo'jaliklarga yaqin masofalarga yuk tashish, kichik-kichik uchastkalarga yer haydash, shaxsiy tomorqalarda ishlov berish yaylovlarda mol boqish, tog'liklarda, botqoqliklarda, dalachilik subyektlarida va o'rmon xo'jaliklaridagi ishlarni ot kuchi bilan bajarish mashina bilan bajarishga qaraganda iqtisodiy jihatdan ancha arzonroq tushadi.

Iqtisodiy tahlillarimiz natijalarini keltirsak, ular quyidacha bo'ldi: 2022-yil yakuni bilan chorvachilikda eng yuqori ko'rsatkich Samarqand viloyatidagi chorvachilik tarmoqlarining baliqchilik yo'nalishida bo'lib, 16 627 tonna yalpi mahsulot olindi, jami xarajatlar esa 336 066 million so'm, jami daromad 438 429 million so'm, olingan foyda 102 363 million so'm, rentabellik darajasi 30,0 foiz, 1 tonna baliq mahsulotni yetishtirish uchun 20 212

ming so'm xarajat qilindi, uni sotishdan olingan daromad 26 369 ming so'm bo'ldi. 2022-yil yakuni bilan Samarqand viloyatidagi chorvachilikda yilqichilik tarmog'ida 8,1 tonna jami mahsulot olindi, jami xarajatlar 12,3 million so'm, jami daromad 13,4 million so'm, olingan foyda 1,1 million so'm, rentabellik darajasi 8,9 foiz, 1 tonna mahsulotni yetishtirish uchun 1,5 ming so'm xarajat qilindi, uni sotishdan olingan daromad 1,7 ming so'mni tashkil qildi. 2021-yil yakuni bilan rentabellik darajasi eng yuqori bo'lgani asalarichilik bo'lib, 35,7 foizni tashkil qildi. Rentabellik darajasi 35,7 foiz, 1 tonna mahsulot tannarxi 40 528 ming so'mni, sotilgan 1 tonna tovar uchun pul tushumi 55 000 million so'm, 1 tonna asaldan olingan foyda esa 14 472 so'm bo'ldi ^[2,4].

Yilqichilikda rentabellik darajasi 8,3 foiz bo'ldi. Umumiy holatni iqtisodiy tahlil qilganimizda, o'simchilik tarmog'i chorvachilik tarmog'iga nisbatan rentabellik darajasi yuqori bo'ldi. 2022-yilning yakuni bilan esa, Samarqand viloyatida eng yuqori ko'rsatkich dukkakli ekinlar bo'lib, bu tarmoq rentabellik darajasi 45,5 foizni, chorvachilikda esa baliqchilik tarmog'ida 30,0 foizni tashkil etdi.

Qishloq xo'jaligi sohasida hosildorlik va mahsuldorlikni, mehnat unumdorligini yanada oshirish borasida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev Farmoni bilan O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020–2030-yillari uchun mo'ljallangan strategiyasi qabul qilindi. Farmonda ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish, qulay agrobiznes muhitini va yuqori qo'shilgan qiymat zanjirini yaratish, sohada ilg'or texnologiyalarni qo'llash bo'yicha qator muhim chora-tadbirlar belgilandi. Investitsiya loyihalari: 2022-yilga klasterlar tomonidan qiymati 478 mlrd. so'mlik 71 ta loyiha amalga oshirilishi rejalashtirilgan bo'lib, 500 ga yaqin ish o'rinlari yaratildi.

XULOSALARIMIZ:

- 1) 2022-yilda Samarqand viloyati qishloq xo'jaligida otchilik klasteri rentabellik darajasi 8,9 foizni tashkil qildi;
- 2) Samarqand shahrida markazlashgan Qishloq xo'jalik mahsulotlarini va boshqa tovarlarni "Buyurtma stoli" orqali olib borish yo'lga qo'yilgan edi. Shu mavjudlikni qaytadan takomillashgan holatda tiklash va uning faoliyatini iqtisodiy raqamlashtirish zarur;
- 3) Ayrim tumanlarda mahalliy va xorijiy investorlarni, jumladan, QORABAYIR otlarini ko'paytirish maqsadida Turkmanistonning faol tadbirkorlarini bu tarmoqni rivojlantirishga jalb etish, qo'shma dasturlar va qo'shma korxonalar faoliyatini tashkil qilish zarur;
- 4) Yilqichilik tarmog'ida bandlikni ta'minlash va kambag'alchilikni kamaytirish uchun mulkchilikning har turi va shakllarini joriy etish;
- 5) Yurtimiz chorvachiligida, jumladan, yilqichilik tarmoqlari bo'yicha katta salohiyatga ega. Biroq bundan to'laqonli foydalanilmayapti. Xulosa qilib aytganimizda, tarmoqda menejment va marketing faoliyati to'g'ri yo'lga qo'yilmaganligi, statistik ma'lumotlarning sayozligi, klasterlarda xorijdan katta xarajatlar hisobiga sotib olib kelingan chorva, jumladan, oting Qorabayir zotlarini ular uchun tayyorlangan ratsionlar talab darajasida emasligi, chorva mahsulotlarini qayta ishlash, saqlash va shu kabi jarayonlarda oqsayotganligi eksport jarayoniga o'zining salbiy ta'sirini ko'rsatmoqda.

TAKLIFLARIMIZ:

- 1) Respublikamiz xududlarida chorvachilik tarmoqlarini, jumladan, yilqichilikni rivojlantirishda, asosan qishloqlarda infratuzilma sohasida raqamli iqtisodiyotni joriy etilishi ustidan doimiy ravishda monitoring nazoratini o'rnatish;
- 2) Olim va pedagoglarning ilmiy-amaliy tavsiyalari va ishtirokida markazlashgan "Buyurtma stol"lari ishini asosan uzoq qishloqlarda mukammallashtirish holda tashkil etish;
- 3) Buyurtma stollari faoliyatiga raqamli iqtisodiyotni joriy etishda rivojlangan davlatlar bilan qo'shma dasturlar va qo'shma korxonalar tashkil etish maqsadga muvofiq;
- 4) Kambag'allikni kamaytirish va ishsizlikga barham berish uchun joylarda, ayniqsa uzoq qishloqlarda mulkchilikning turli shakllarini hayotga joriy etish;
- 5) Navoiy viloyati, Xatirchi tumanidagi "Uchqora" qishlog'ida yilqichilik bilan qiziquvchilar soni ko'p va yigirmadan ortiq chavondozlar mavjud. Ular va yon qishloqdagi chavondozlarni yilqichilik klasterini tashkil etib, ularni birlashtirish hamda respublikada o'tkaziladigan ot o'yinlari tanlovlarida ishtirok etishini ta'minlash;
- 6) Yoshlar bandligini ta'minlashda va kambag'allikni kamaytirishda yilqichilik klasterini tashkil etish chora-tadbirlarini ko'rish hamda infratuzilma turlarini tashkil etishning iqtisodiy samaradorlikni oshirishdagi imkoniyatlaridan xorij mamlakatlari bilan qo'shma loyihalar va qo'shma korxonalarni ko'paytirish kerak;

- 7) Mamlakatning barcha yo'nalishlarida shaffoflikni (korrupsiyaga yo'l qo'ymaslikni) amalga oshirish maqsadida taraqqiyotga erishish uchun raqamli bilimlar va zamonaviy axborot texnologiyalarini egalash dasturini qaytadan tayyorlash va joriy etishni tezlashtirish zarur hamda shartdir;
- 8) Xitoy Xalq Respublikasi bilan imzolangan 50 milliard dollarlik va boshqa xorij hamda mahalliy investorlar tomonidan O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotiga kiritilgan va kiritilayotgan sarmoyalardan (investitsiyalardan) samarali foydalanish uchun, sarmoya kiritgan sarmoyachilar, banklarning mas'ullari tomonidan mablag'lardan maqsadli, o'z muddatida shaffof foydalanishlikni doimiy nazoratga olishni tashkil etish.
- 9) Mahsulot olishda: ot go'shti va qimiz yetishtirish. Ot go'shtidan noyob taomlar (qazi, qazi suyakli, qarta) va boshqa taomlar tayyorlashni, Biya sutidan qimiz tayyorlashni tashkil etish va eksport qilish imkoniyatlarini yaratish.
- 10) Qimiz sil kasalligini davolashda tabiat in'om etgan eng yaxshi dori sifatida bo'lganligi uchun hududlarda savdo uylarini ochish.
- 11) Qo'shrabod va Nurobod tumanlarida mahalliy sanoat qorxonalari zaminida ot terisiga ishlov berish, undan mo'yna buyumlar tayyorlash sexlarini tashkil etish.
- 12) Yilqichilik Klasterlar faoliyatini tashkil etish hamda samarali faoliyat olib borishini ta'minlash uchun avvala, unda ishlaydigan xodimlar, ishchilar, ayniqsa iqtisodchi va buxgalterlarini, ya'ni mutaxassislarini nazariy va amaliy jihatdan o'qitish, qayta malakasini oshirishga e'tiborni qaratish kerakdir.
- 13) Klasterlarni tashkil qilish bilan birga unda ishlaydigan ishchi-kadrlarni, menejerlarni, marketologlarni tayyorlash, xorij mamlakatlarida, jumladan, Xitoy va Meksika davlatlarida tajribalar orttirish bo'yicha malakaga va o'rganishga yuborish.

Foydalanilgan manbalar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. –T.: O'zbekiston. 2023.
2. O'zbekiston–2030 strategik dasturi, 2023-yil 11-sentyabr.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentning 11.09.2023-yildagi PQ-300-son, "O'ZBEKISTON – 2030" Strategiyasini 2023-yilda sifatli va o'z vaqtida amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" qarori (12.09.2023).
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yilqichilik va ot sportini yanada rivojlantirish hamda zamonaviy beshkurash va polo sport turini ommalashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 2021-yil 11-mart, PQ-5024-son qarori.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi hamda uning tizim tashkilotlari faoliyatini tashkil etish" to'g'risidagi Qarori, 2020-yil 26-mart, PQ4653-sonli.
6. Salamov I., Kazakova, Z.S., Nurmonov Sh.X. Menejment va marketing. Darslik. "Fan ziyosi " nashriyoti. T.-2023, 252 betli.
7. Salamov I., Jonibekov F., Kazakova Z., & Nazarova M. (2022). The Role of Investments in Ensuring the Economic Stability of Livestock and Prospective Opportunities. INTERNATIONAL JOURNAL OF BIOLOGICAL ENGINEERING AND AGRICULTURE, 1(3), 1-4. Mejdunarodnyy nauchnyy jurnal № 7(100), chast 2 "Nauchnyy Fokus" noyabrya, 2023 201
8. Salamov I., Kazakova Z. S., Nazarova M. S., & Jonibekov F. B. (2022). Prospects for digitalization of order tables in infrastructure development in agriculture of the republic of Uzbekistan.
9. Samarqand viloyati qishloq xo'jaligi va statistika boshqarmasining 2021–2022-yil yakunlari bo'yicha hisobotlari.
10. Mualliflarning ilmiy va amaliy tadqiqotlari hamda izlanishlari natijalari.
11. Salamov I., Jonibekov F.B., Nurmonov Sh.X. Faol tadbirkorlar faoliyatida kambag'al oilalarning iqtisodiy-ijtimoiy holatini yaxshilash imkoniyatlari. O'zbekiston qishloq va suv xo'jaligi jurnali 2024-yil №2 son, 50-55 betlar.
12. Xolmirzayev D.X.q.x.f.d., professor ilmiy izlanishlari ma'lumotlari.
13. Internet saytlari:
www.gov.uz
www.lex.uz
www.publicfinancye.uz
www.statistics.uz

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Alfraganus universiteti dotsenti, i.f.f.d. (PhD) Fayziyev Oybek Raximovichning umumiy tahriri ostida nashrga tayyorlandi.

O'zbek tili muharriri: Ulug'bek Eshmuradov

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Rus tili muharriri: Abdimo'min Alikulov, i.f.d., professor

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Bobur Ochilov

2024. Maxsus son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Topshirildi: 10.04.2024-yil. Nashrga ruxsat etildi: 19.04.2024-yil.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O‘zbekiston Respublikasi
Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro‘yxatdan
o‘tkazilgan.